

ПОП МИНЧО КЪНЧЕВ (1836-1904) - ДЕЕН УЧАСТНИК В ТРИЕДИННАТА НАЦИОНАЛНООСВОБОДИТЕЛНА БОРБА

Кирила Възвъзова - Каратеогорова

Избрах тази тема целенасочено, убедена, че се вписва в многообразната, глобална тематика на настоящата юбилейна научна конференция, обобщаваща трите главни компонента на националноосвободителното движение през Възраждането: за национална култура (с основно ядро просветата), за независима църква, за свободна държава, за които българите са се борили поетапно или синхронно. И не само, че поп Минчо е един от многохилядните типични представители на това триединение, но и заради факта, че в неговата всеизвестна „Вигрица“¹ има многобройни (макар не винаги първоизворни) сведения, данни и податки както за неговия роден край (най-вече за Старозагорско и Хасковско), също за Сливен и Сливенско², неколкократно посещавани от него. Така че той и неговата творба несъмнено представляват особен интерес за местните изследователи и в трите упоменати аспекта.

Дългогодишната дейност на просветителя, духовника и националреволюционера Минчо Кънчев Стоянов³ и неговият уникален по замисъл и осъществяване многожанров и многопластов ръкопис (несрещано дотогава явление във възрожденската ни книжнина) документират както неговото, така и на съвременниците му убеждение, че винаги (макар и в различни степени и етапи - преференциално или пък синхронно) борбата за свободата и националното достойнство на българския народ от всички краища на земите ни, впрегнати в двойния ярем - фанариотския и султанския - трябва да бъде всеобхватна, настъпателна и триединна, защото е борба за свобода: човешка, братска, народна. Впрочем такова е и нюансираното, но безкомпромисно убеждение и на четиримата велики идеолози-демократи на националната ни революция: Раковски, Каравелов, Левски и Ботѐв⁴, чийто съвременник и следовник е поп Минчо. Знаино е, че самият Апостол, увлякъл в националноосвободителната борба не само хиляди селяни, но не по-малко и учители, просветители, висши и нисши духовници - изобщо представители на възрожденската ни интелигенция, е преминал през трите ѝ етапа: монах, учител, революционер. Прераснал след това от ръководител и идеолог на тази борба от национален, в международен мащаб⁵, посветил се до пълна себеотреченост на нея, преминал в дълбока нелегалност, той се отдава изцяло на политическата борба, което е напълно закономерно. Той не само насърчава, а и съзнателно избира за свои верни съратници и ръководители в частните български революционни комитети хиляди представители на бялото и черно духовенство, на челното просветителско ядро на тогавашната българска интелигенция. Защото именно те имали достъп във всеки български дом, ползували са се с известен авторитет не само сред своите, но и сред поробителите - фанариотските духовници и гъркомани (чиито последни представители действували по места дори и след учредяването на Българската екзархия) и турските власти. А Божият храм или пък „школото“ били удобно и наглед безобидно място за пропагандиране и провеждане на нелегални революционни задачи.

Ярък образ на подходящ низов трипосочен геец е дългогодишният просветител (учител, училищен надзорник, книжовник, фолклорист)⁶ колоритният духовник, непоколебимият националреволюционер (преминал през ада на много затвори, достигнал като вечен заточеник в Диарбекир) поп Минчо: готов веднага да се